

Wilde Eend in duikvlucht?

Paartje Wilde Eenden.
Foto: Kees Koffijberg

De Wilde Eend is niet weg te denken uit het Nederlandse landschap. Toch gaat het niet goed met deze algemene eendensoort. Zowel broedvogelaantallen als overwintersaars nemen al geruime tijd af, maar het is niet duidelijk of hier oorzaken in eigen land aan ten grondslag liggen, of invloeden van elders. Het Ministerie van EZ en BIJ12 gaven opdracht tot een voorstudie waarin de bestaande kennis werd gebundeld. Niet alleen de Wilde Eend werd onder de loep genomen, maar ook de Krakeend: een soort die ecologisch nauw verwant is aan de Wilde Eend en juist in de lift zit.

Afname broedvogels contrasteert met buitenland

De Wilde Eend is in Nederland een zeer talrijke broedvogel, met een geschatte 350.000-500.000 paren ten tijde van de tweede broedvogelatlas in 1998-2000. Het aantal broedparen ging echter sinds 1990 met ca. 30% achteruit (figuur 1). Deze afname voltrok zich in vrijwel alle landschapstypen. Alleen in stedelijk gebied bleef de stand de afgelopen tien jaar stabiel en lijken Wilde Eenden zich goed te handhaven. De dalende aantallen kennen geen parallel met buurlanden, wat er op wijst dat sturende factoren vooral binnen eigen land gezocht moeten worden. Op Europees niveau laat de broedpopulatie zelfs een matige toename zien. In verschillende landen om ons heen zijn de trends positief. Winteraantallen daarentegen namen in de afgelopen jaren op grotere schaal af, zowel binnen Nederland (afname 25-30% sinds 2000) als in de hele Noordwest-Europese Flyway. De neergang van de Wilde Eend contrasteert met de aantalsontwikkeling van de nauw verwante Krakeend, die het al tientallen jaren in heel Europa voor de wind gaat en zich ook in Nederland nog steeds uitbreidt.

Wilde Eend
Foto: Daniele Occhiato/AGAMI

Nestsucces stabiel

Uit een analyse van meer dan 9300 nesten van Wilde Eend in de periode 1996-2014, afkomstig uit het Nestkaartenproject, blijkt dat het nestsucces (percentage nesten dat ten minste 1 uitgelopen jong voortbrengt) gemiddeld 38% bedraagt. Er zijn jaarlijkse schommelingen, maar op de lange termijn bleef het nestsucces gelijk zonder duidelijke afname (figuur 2). Omdat eenden nestvlieders zijn slaat dit cijfer alleen op de nestfase, en blijft de opgroeiperiode van de kuikens buiten beschouwing. Over de lotgevallen van kuikens zijn uit Nederland geen gegevens beschikbaar. Het nestsucces van de Krakeend lijkt de afgelopen tien jaar wat te zijn toegenomen (figuur 2), en ligt met een gemiddelde van 41% iets hoger dan dat van de Wilde Eend.

Wilde Eend
Foto: Hans Gebuis/AGAMI

Toename overleving

De jaarlijkse overleving van Wilde Eenden wordt mede bepaald door de jacht. In Nederland behoort de soort tot één van de vijf vrij bejaagbare soorten. Het jachtseizoen loopt van 15 augustus tot en met 31 januari. Naast jacht met het geweer zijn Wilde Eenden van oudsher ook bemachtigd in eendenkooien, waarvan er vroeger honderden in Nederland in bedrijf waren, maar tegenwoordig nog slechts een kleine 80. Om inzicht te krijgen in het effect van dit 'oogsten' uit de populatie werden afschot- en vangstcijfers op een rij gezet en werd een overlevingsanalyse uitgevoerd op basis van terugmeldingen van geringde vogels. Hieruit blijkt dat de jaarlijkse overleving van in Nederland (doorgaans als 'volgroeid') geringde Wilde Eenden is toegenomen, vooral onder de eerstejaars. Deze hogere overleving komt waarschijnlijk mede tot stand door het sterk afgenomen afschot in Nederland. Dit blijkt zowel uit de vanaf 1980 beschikbare afschotgegevens als uit ringterugmeldingen van geschoten vogels. De aantallen Wilde Eenden gedood in eendenkooien daalden eveneens sterk. Ook bij de Krakeend, die vanaf 1994 in Nederland niet meer wordt bejaagd, nam de overleving de afgelopen decennia wat toe.

Kuikenperiode kritieke fase

Het probleem van de Nederlandse Wilde Eenden zit hem dus niet in afnemend nestsucces of een verminderde overleving. Dit maakt het aannemelijk dat de mogelijke oorzaken van de achteruitgang liggen in de kuikenfase: uitgerekend die periode waaruit goede gegevens ontbreken. Problemen in de kuikenfase zouden wellicht kunnen samenhangen met een veranderend voedselaanbod (al dan niet in samenhang met veranderend landgebruik), of bijv. een toegenomen predatiedruk. Waarom alleen de Wilde Eend in de problemen zit, terwijl het de Krakeend voor de wind gaat, blijft in deze context raadselachtig. Toekomstig onderzoek naar de afname van de Wilde Eend zou zich op basis van deze voorstudie vooral moeten richten op de kuikenperi-

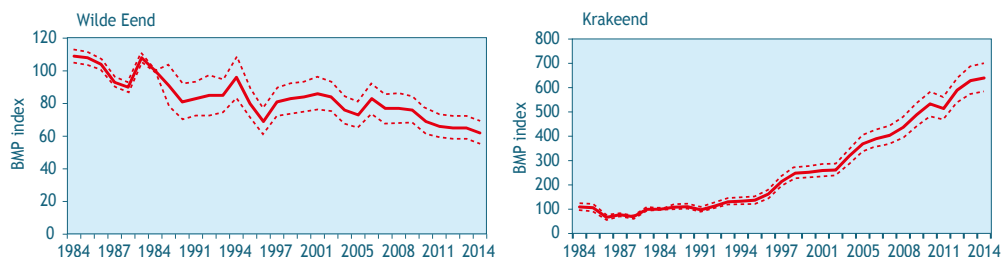
ode en de eerste maanden na het vliegvlug worden, en bij voorkeur in combinatie met gelijktijdig onderzoek aan de Krakeend.

Soepeend of Wilde Eend?

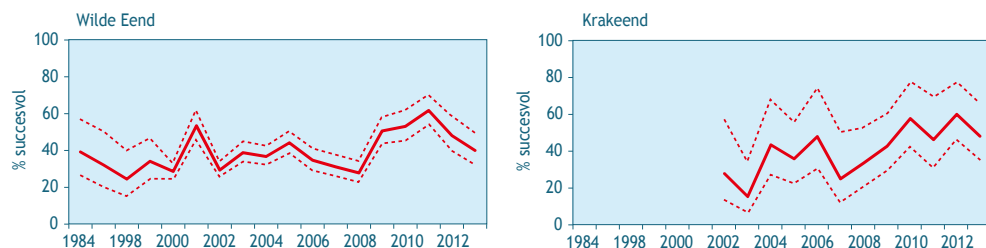
Wilde Eenden kruisen geregeld met (afstamelingen van) uit collecties ontsnapte of losgelaten verwante eenden ('Soepeenden'), waardoor allerlei kleurvarianties optreden. Hybridisatie met Soepeenden kan genetische effecten teweegbrengen bij Wilde Eenden, maar het is onbekend in hoeverre dit in Nederland optreedt, en of het effect heeft op de aantalsontwikkeling. Bij Soepganzen presteren de Nederlandse broedvogels duidelijk minder dan hun stamvader de Grauwe Gans (*Limosa* 71: 49-57), maar het is niet bekend of dit ook voor Soepeenden opgaat. Ook de trends van Soepeenden zijn minder goed bekend, omdat ze pas betrekkelijk recent worden bijgehouden en bij tellingen niet altijd zorgvuldig onderscheid wordt gemaakt tussen Wilde Eenden en Soepeenden (hybriden zijn ook niet altijd goed als zodanig herkenbaar). Het opstellen van duidelijke (tel)richtlijnen voor het onderscheid van Soepeenden kan bijdragen aan het beter in beeld brengen van het relatieve voorkomen en de aantalsontwikkeling van Soepeenden en Wilde Eenden.

- **Loes van den Bremer,**
Hans Schekkerman,
Chris van Turnhout (Sovon)
& Henk van der Jeugd
(Vogeltrekstation)

Het volledige rapport is op te halen via sovon.nl/publicaties/kennisoverzicht-eenden

Figuur 1. Landelijke trend van Wilde Eend en Krakeend als broedvogel. Weergegeven is de jaarlijkse populatie-index (1990=100) en het bijbehorende 95%-betrouwbaarheidsinterval gebaseerd op tellingen in steekproefgebieden in het hele land. De gegevens zijn afkomstig van het Broedvogel Monitoring Project (BMP; Sovon/CBS, NEM). Let op verschillende schaal.

Figuur 2. Landelijke trend in nestsucces van Wilde Eend en Krakeend in de periode 1996-2013 op basis van het Meetnet Nestkaarten (Sovon/CBS & Landschappen.nl).

Wilde Eend
Foto: Markus Varesvuo/AGAMI

